

ALFÖLD.

LECHNER KÁROLY ÉS SZABÓ JÓZSEF EMLÉKE.

Részlet a m. kir. Ferencz József Tudományegyetem ideg- és elmeklinikáján 1930. évi október hó 18.-án tartott — Konstutáció és agybetegségek című — tanszékfoglaló előadásból.

Először nyílik alkalmam arra, hogy nyilvánosan hitet tehessek mesterem, Schaffer Károly mellett. Tanítványi hálával gondolok arra a 18 esztendőre, amelyet közelében tölthettem; mint ifjú orvostanhallgató 18 év előtt hallgattam az ő tanszékfoglaló előadását, amelyet az Agyszövettani Intézet megnyitásakor tartott s ez az ünnepség döntő hatással volt egész életemre. Az ő lelkes fejtegetései, amelyekben életet kapott a legszárazabb morphologiai leírás is, mindvégig fogvatartottak, mert mi tanítványai nem csupán *morphologiai* analízist kaptunk tőle, hanem megtanultuk az *aetiologiai* gondolkozást is, a jelenségeknek, az elváltozásoknak magasabb természettudományi nézőpontból való szemléletét. Nem véletlenség az, hogy az ő kutatáshoz, felbontáshoz, analízishez szokott szeme nem csupán az anatómiában fedezett fel új összefüggéseket, hanem behatolt a lelki működések magváig is. Így jöttek létre az ő *hypnosis*-kutatásai és a *psychotherapia* terén elért kiváló eredményei.

Most, amikor Lechner Károly és hűséges tanítványa, Szabó József örökébe lépek, különös elfogódottság vesz erőt rajtam. Tudatában vagyok annak, hogy az ország eme első ideg- és elmeklinikájának milyen munkával és eredményekkel megszentelt drága hagyományai vannak. A ragyogó tehetségű Lechner Károly volt az, aki ennek az egyetemnek régi székhelyén, Kolozsvárott, olyan mintaszerű, pavillonrendszerű intézetet emelt, amelynek a külföld is csodájára járt. Ebben a fényes hajlékban nem kevésbé tündöklő tudományos munka folyt. Az a művésztér, amely Lechner Károly testvérénél, Ödönnél olyan korszakalkotó módon nyilvánult meg, hogy a magyar építőművészeti stílus szinte egyedül neki köszönheti létét, őbenne a természeti jelenségek intuitív módon való meglátásában jutott kifejezésre. Tudományunkat igen sok finom megfigyeléssel, meggyőző elmélettel gyarapította; mindezek betetőzése életének főműve, az összes lelki jelenségek reflexes alapon való megfejtése. Ez a koncepció nem tart semmi közösséget a Bechterew- és Pawlo-w-féle reflexológiákkal, amelyek a legmagasabb szellemi működéseket primitív, *somatikus* megnyilvánulásokká egyszerűsítik, hanem a bonyolult szellemi működésekbe az egyes relextípusok felismerésével és jellemzésével iparkodik bevilágítani. Lechner életének sajátságos sorsfordulása az, hogy nagy gonddal és szeretettel ápolt klinikája idegen kézre került és ő maga épen akkor búcsúzott el tőlünk örökre, amikor legtekintélyesebb tudományos testületünk, az Akadémia, tagjai sorába emelte.

*

Ha durva kezek elragadták is Lechnertől a maga alkotta földi hajlékot, gazdag szellemi hagyatéka nem maradt gondozatlanul. 1922-ben tanszéki utódja, a hátrahagyott tudományos kincs őrzője és gyarapítója, kedves tanítványa Szabó József lett.

Sajnos, kevésszer találkozhattam a megboldogulttal, de most is élénk emlékezetemben él az a gyönyörű emlékeszéd, amelyet a Magyar Elmeorvosok

Egyesületében mintegy három év előtt mestere fölött tartott. Ezen a beszéden keresztül mélyen beláthattunk a tanítvány lelkébe is. Szavai sugározták felénk a hálás rajongást a mester iránt, a tudományért való őszinte lelkesedést és végül az ő izzó, kemény magyarságát. Zengő magyar nyelven, tisztán gördülő ékes mondatokban tárta elénk súlyos mondanivalóit. Valamennyiünket magával ragadott. Tudományos munkáiból ugyanez a becsületesség, gondosság, gondolkozásbeli fegyelmezettség tárul elénk. Klinikai észleléseiben tárgyilagos módon távoltage magát a könnyelmű hipotézisektől, laboratóriumi kutatásai alkalmával higgadt kritikával ítéli meg a tényeket és nem hódol be a divatos áramlatoknak. Az elmebetegek gerincvelő-folyadékának erjesztő hatásait vizsgálva, ezen a téren úttörő munkát végez, amelyet a külföldi irodalom is, élén a jeles hamburgi serologussal, K a f f k á v a l, teljes mértékben méltányol. Az elmekörtant egyéni felfogása értelmében tanította és kedvelt tanítványának, Ny i r ő Gyulának a segédkezése mellett megírta hatalmas tankönyvét. Ez a könyv nemcsak a kezdők számára nélkülözhetetlen tárháza a szakismereteknek, hanem a szakember is állandóan útbagazítást meríthet belőle. Igazi írásművészettel világítja meg a legbonyolultabb kérdéseket is és biztos nyelvérzéssel talál jellemző magyar műszavakat az eddig használt idegen kifejezések helyett.

Sajnos, nem tudta megérni; hogy az a tudományos ág, amelyet oly magas szinten tartott, az új székhelyen is megfelelő hajlékot kapjon. Alig bocsátotta szármáyokra kedvelt tanítványait, Ny i r ő Gyulát és S t ü e f Sándort, máris utólérte őt a magyar sors. A sokat hányódott kolozsvári egyetem annyi jeles tanárának sorsa. Derékba tört a sudár magyar fa. Hódoló kegyelettel, soha nem felejtő elismeréssel hajtsuk meg zászlónkat nemes emléke előtt . . .

(Szeged.)

Miskolczy Dezső.

IRÁNYELVEK A MAGYAR TÖRTÉNELEM TANULMÁNYOZÁSÁNÁL.

Részlet a szerzőnek a szegedi egyetemen tartott székfoglaló előadásából.

Megsokszorozva érzem a reám váró feladat súlyát.

Nemzetünknek több, mint ezeréves történetét kell áttanulmányoznom és megismertetnem, tehát óriási időszakot, amellyel gazdag irodalom is foglalkozik. A fő nehézséget még sem a stúdiumnak a gyarló ember számára szinte végtelen terjedelme jelenti, hanem az a helyzet, amelyben ma a történettudomány világszerte van s amely röviden úgy jellemezhető, hogy a történeti érdeklődés a minimálisra csökkent. A gondolkozó emberiség nagyobb fele nem érzi ugyan azt az abszolút megvetést a *historizmus* iránt, amelyet oly maró gúnnyal évtizedekkel előbb N i e t z s c h e fejezett ki; ennek a tartózkodásnak az oka azonban a legteljesebb közöny, amely még a gyűlöletnél is lealázóbb. Ez a közöny pedig a történetírókat és történettanárokat állandóan bénítja munkájában, mert sok energiába kerül leküzdeni a lehangoló érzést, amelyet annak tudata okoz, hogy a legjobb szándékú fáradozásnak sem lehet meg az eredménye, mert hiányzik a kellő rezonancia.

Bár az általános érdeklődésnek ez a megcsökkenése már magában is hanyatlás, kulturális visszaesés jele, minthogy annak a tükörnek az eldobását jelenti, amelyből nemzetünk gondolkozásmódja és lelkiélete megismerhető, az *ahis-*